אשכחן אבות לבנים. לאובן לבן שמעון דהיינו אחי אביו: **ובנים לאבות.** בן שמעון לראובן דהיינו בן אחיו. וכל שכן אבות להדדי דהא בנים מכח דידהו קא אתו ואימעיטו להו מהאי קרא אחיו ובנו ואחיו אביו: **בנים להדדי מנלן.** דקתני במתני' בן אחי אביו פסול לו: **ליכתוב לא יומתו אבות על הבן.** דכיון דכתיב אבות שני אחים משמע ועל הבן הוי משמע בנו של כל אחד ואחד הוי פסול לשניהם: **לעלמא.** שיהו שניהם קרובים פסולין להעיד על אדם מן השוק: **בעדות אחיו.** דאי לאו דאסהיד האי קרובו בהדייה לא הוה מיקטל נמצא בנים מתים זה על זה: **שלשה אחים ואחד.** מן השוק עם כל אחד ואחד מעידים על אבילת שני חזקה של קרקע של אדם מן השוק ומעיד אחד מן האחין והבא מן השוק על שנה ראשונה ואחד מן האחין והבא מן השוק על שנה שניה והשלישי על השלישית והרי אלו שלש עדיות והמוזקה קיימת ולא אמרי' עדות אחת היא והרי העדים קרובים אלא ג' עדיות נינהו דאשתא דקא מסהיד האי לא מסהיד האי: **וכן עדות אחת להזמה.** דעד דמתזמי כולהו לא משלמי ממונא דהא לא הוה מתוקמא בידא דלוקח אלא בסהדותא דכולהו: **אלא הזמה מעלמא קא אתי להו.** ע"י המזימין אותן הן משלמים ולא זה על יד זה: **הוה ליה שלישי בראשון.** בני שלישי הוא ואחי אבא ראשון דאבא ואחיו ראשונים ואני שני ובני שלישי ואמר רב דשלישי לא יעיד בראשון: **ואנן.** במתני' שני בשני ושני בראשון תנן אבל כולי האי לא פסיל מתני': **שני בשני.** כגון אחי אביו ובנו אחי אבא לי ואני לו הרי ראשון בשני ושני בראשון בן אחי אבא לי ואני לו הרי שני בשני אבל בני לאחי אבא לא תנן: **מאי חסנו דקתני מסני'.** אחי אביו ובנו ואחינו האי אחינו דמתני' אבנו קאי דהוה שלישי האי אחין. ולקמן פריך א"כ הוה שלישי בשני: **אגב אורחיה.** דבעי לאשמועינן שלישי פסול נקט אחין בנו דאשמועינן נמי בעל כאשתו: **שמנה אבות.** עם בניהם ואחיהם הוו כ"ד. אע"ג דבמתני' תשעה תנן בר מחורגו אחין בן ואחין עמו (לקמן ד) פריך להו: **תלתין ותרתין.** ח' אבות וח' בנים וח' אחיים וח' בני בנים. ואע"ג דאיכא תו ח' אחיים שם אחות אד קרי ליה: **ואמאי קרי ליה.** רב לאחינו דמתני' אחין בנו כיון דאחין לא הוי מזרעו ומעלמא אתי כדור שלישי אשכחן בנים ליה רב והלכך בני נמי לאחי אבא דהוי שלישי בראשון פסול. ואיכא לאקשויי לרב כיון דאמר אחין כדור אחר דמי אאחי פסול אחינו לאחי אבא הוה ליה רביעי בראשון אלא מילתא אחריתי אקשי ליה עד דאפקיה מהאי טעמא לגמרי: **אי הכי.** דאחין נמי כדור אחר דמי וקתני מתני' אחין אחי אבא פסול לי הוה ליה שלישי פסול להעיד בשני ורב אכשר שלישי בשני דקאמר אף אני לא אעיד לו אני ובני אבל בני לבנו יעיד: **ה"ג אלא רב דאמר כר"א.** ולעולם אחין לאו כדור אחר דמי ורב דפסיל שלישי בראשון כר' אלעזר דאמר שלישי בשני פסול וכ"ש שלישי בראשון ומיהו לית הלכתא כוותיה דאמרינן בית נוחלין (ב"ב ד' קכח.) דשלישי ה) בראשון כשר והלכתא כוותיה דרב מדבתראי) הוה: **כן בנו של אחי אבא.** לדידי הוי שלישי בשני ורב שלישי בראשון נפקא ליה מדכתיב בנים [דבריס כד] הוו שנים: **וי"ו לרבות בני בנים.** דפסולין לאבות דהוה שלישי בראשון: **רבי אלעזר.** כרב סבירא ליה דוי"ו לרבות אתא ודרים על בנים למימר דכל דפסילי לאבות פסול לבנים הלכך כי היכי דג' בראשון פסול שלישי בשני נמי פסול: **ופנא תונא.** תנא דידן כמו אבונא אמונא: אתן בעל אחותי פסול לי ואני לו שאני אחי אמותו ואני לאתן בעל אחות אבי בן אחי אמותו אני. ולאתן בעל אחות אמי בן אחות אמותו אני. מילתיה דרב נאתן אמותיהן דקתני מתני' יליף וכן מילתיה דרב אשי מאתניהן דאחיו ואחי אביו ואחי אמו שפסולין לו והוא להם הוי אחיו לגבייהו אחי אמיו ובן אחי אמיו ובן אחות אמיו:

גוילי

מאי חתנו דקתני מתני' חתן בנו. תימה א"כ מתני' דקתני גיסו ובנו ואתנו היינו אתן בנו אלמא אתן בן אחות אשתו פסול הא אפי' אתן בן אשתו כשר דקתני מורגו לבדו וי"ל דכיון דאתנו הוי אתן בנו איכא למימר דמורגו לאו למעוטי בן מורגו ואתן מורגו אלא אתא למעוטי בן בן מורגו ואתן בן מורגו: **שמונה** אבות שהן כ"ד. איכא טובא דאחא ניהו אלא לפוס ריהטא דמתני' קאתיב: **תלתין** ותרתין הוו. הא דלא קאמר ארבעים הוו הס ובניהם ואתניהם ואתן בניהם ובני בניהם משום דלא קתני להו בהדיא במתני' אי נמי שם אתנות אד הוא: ה) (תלתין ותרתין הוו. פי' הקונטו' דאתן בניהם לא אתיב דשם אתנות אדא הוא וי"י אומר דבני בניהם לא אתיב משום דלא קתני להו במתני'):

כיון דמעלמא אתי כדור אחר דמי. פ"ה והא דלא אקשי' ליה לרב כיון דאמרת כדור אחר דמי אאחי פסול אתנו לאחי אביו הוה ליה רביעי בראשון משום דקשיא ליה מילתא אחריתי והקשה הר"ר יוסף אחי הר"ף להר"ף דאאחי לא אקשי לרב דאכשר ג' בשני דקאמר אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו ואתנו ואתנו כדור אחר דמי א"כ פסול שלישי בשני ותירץ הר"ף אה"נ דהוה מצי לאקשויי הכי אלא משום דאקשי ליה מילתא אחריתי לא איכא אדעתיה דהכי נמי תירץ בשיטת הקונטרס: **רב** דאמר בר' אלעזר. אומר ר"ת דכן הלכה דשלישי בראשון פסול כדמוכח בפ' יש נוחלין (ב"ב ד' קנח: ושם) דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה שלישי בשני כשר ומשמע הא בראשון פסול ואמר התם ה) דהכי הלכתא וירושלמי נמי אמרי' משה מהו להעיד באשת פנחס ואמר ר' יוחנן כשר ומדנקט אשת פנחס משמע דלפנחס לא יעיד דהוה שלישי בראשון והא דלא אמרינן אשה כבעלה כי הכא באשת מורגו משום דהתם איתפלג דרא:

גיסו

נא א מי' פ"כ מהל' עדות הלכה ח סמג עשין מ [טוש"מ מי' לח]:

נב ב מי' שם פכ"ח הלכה ז [טור שם וטוש"ע מ"מ מי' קמה סעי' הן]:

נג ג ד מי' פי"ג מהל' עדות הלכה טו סמג לאוין רטו טוש"ע מ"מ סימן לג סעיף יוד:

נד ה ו ז ח מי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:

תורה אור השלם

1. לא יומתו אבות על בָּנִים וּבָנִים לא יומתו עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ: דברים כד טז
2. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כְּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כד כב

רבינו חננאל (המשך)

ונביאים בנו ועשר חתנו לא יעידו לי. אף אני יעקב וראובן בני ושכם חתני לא נעיד לו ואקשינן אמאי והא ראובן שלישי הוא כי הוא בן יעקב בן יצחק וישמעאל דהוא ראשון שהוא ויצחק אחים והן ראשונים וראובן לישמעאל יבא שלישי בראשון ולא שנינו במשנתנו שהן פסולין אלא הן ובניהן שני בראשון ושני בשני שלישי בראשון לא תנן שהוא פסול. ושקלינן וטרינן ודברים פשוטין הן. ואסיקנא רב במשנת ר' אלעזר אמר דתניא ר' אלעזר אומר כשם שאחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כו'. ואקשינן והא רב אכשר שלישי בשני. ופרקי' רב סבר לה כוותיה בהא דתני אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו ופליג עליה בחדא דרב סבר שלישי בשני כשר וכך הלכה ור' אלעזר אומר כך בן אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כלומר שלישי בשני פסול ולית הלכתא כוותיה מאי טעמא דרב דייק וכנים כלומר ובנים שהבנים בלבד פסולין כמו אבותם ולמעלה מהן כשר דדייק ר' ור' אלעזר אמר מדלא כתיבי לא יומתו אבות על פי בנים אלא ובנים שמעינן מינה כי בנים כאבות מה אבות הן ובניהן פסולין אף בניהן הן ובניהן פסולין זה דור שלישי. אמר ר"נ אחי חמותי לא יעיד לי ובן אחי חמותי ובן אחות חמותי לא יעיד לי. פי' אחי חמותי הוא חתן בעל אחותי בן אחי חמותי הוא חתן בעל אחות אביו בן אחות חמותו הוא חתן בעל אחות אמו וזהו ששנינו בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו הן ובניהן וחתניהן (ובן) אחי חמיו בן אחי חמיו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן אחי אביו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן

מסורת הש"ס

ה) מכות ה: [ע"ש תוספתא סנהדרין פ"ו], ב) ב"ב נ:, ג) [כתובות לג. ב"ק פ"ג:], ד) [ע"כ], ה) [ל"ל בשני], ו) [עיין רש"ל ורש"ס], ז) רש"ל כתב זה הליטור מיותר, ח) [שם:],

מוסף רש"י

עד שיזומו שניהן. דכתיב והנה עד שקר העד, ואמר מר (סוטה ג:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד (מכות ה. ובע"ז חגיגה טז:). שלשה אחין ואחד מצטרף עמהן. דהיינו אח לשנה אח לשנה ואחד עם האם, שאותו אחד מעיד עם כולן (רשב"ם ב"ב נו:). הרי אלו ג' עדיות. ולהכי כשר עדותן, דאשתא דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי ואין כאן שני עדים קרובים בעדות אחת (שם). והן עדות אחת להזמה. שאם החמו משלשין ביניהן וגם אין ניזומין עד שיזומו כולן (שם).

רבינו חננאל

בנים להדדי כגון ראובן ואליפז להדדי מנא לן ופשטינן אם כן ליכתוב לא יומתו אבות על הבן אמאי כתב בנים ללמד שאפילו בנים להדדי עדותן בטלה. בנים לעלמא מנא לן כגון עדות ראובן ואליפז לעלמא שעדותן בטלה. ובא רמי בר חמא למיפשטה מעדים זוממין ובא רבא ודחה מהא דתנן בפ' חזקת הבתים ג' אחים וא' מצטרף עמהן כו' ופשטה הכי אם כן דבנים לעלמא כשרין הן לכתוב קרא לא יומתו אבות על בנים והן לא יומתו על אבותם ובנים למה לי אלא אפ' בנים לעלמא פסולין. אשכחן אחי אביו ובן אחי אמו אחי אמו ובן אחי (אמו) [אביו]. ששנינו במשנתנו מנא לן ופשטנא מדכתיב אבות אבות תרי זימני דלא צריך דהוה ליה למכתב לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו עליהן. אבות דכתב רחמנא תרי זימני למה לי אם אין לו ענין לקרובי האב תנהו ענין לקרובי האם. אשכחן שעדותן בטלה לחובה מדכתיב לא יומתו עדות הקרובים אם יעידו (לזכות) להדדי או לעלמא מניין כי עדותן בטלה ופשטנא מדכתיב יומתו תרי זימני למה לי דהוה ליה למכתב לא יומתו אבות על בנים ובנים על אבות יומתו יומתו תרי זימני למה לי אלא אם אינו ענין לחובה דלא הוה צריך ליה תנהו ענין לזכות ובדיני נפשות והוא הדין לדיני ממונות דכתיב משפט אחד יהיה לכם: **אמר** רב (אחא) [אחי] אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו אף (אביו) [אני] לא אעיד לו אני ובני וחתני. פי' כגון יעקב אבינו בן יצחק אומר ישמעאל שהוא אחי אבי

עין משפט נר מצוה

מאי חתנו דקתני מתני' חתן בנו. תימה א"כ מתני' דקתני גיסו ובנו ואתנו היינו אתן בנו אלמא אתן בן אחות אשתו פסול הא אפי' אתן בן אשתו כשר דקתני מורגו לבדו וי"ל דכיון דאתנו הוי אתן בנו איכא למימר דמורגו לאו למעוטי בן בן מורגו ואתן מורגו אלא אתא למעוטי בן בן מורגו ואתן בן מורגו: **שמונה** אבות שהן כ"ד. איכא טובא דאחא ניהו אלא לפוס ריהטא דמתני' קאתיב: **תלתין** ותרתין הוו. הא דלא קאמר ארבעים הוו הס ובניהם ואתניהם ואתן בניהם ובני בניהם משום דלא קתני להו בהדיא במתני' אי נמי שם אתנות אד הוא: ה) (תלתין ותרתין הוו. פי' הקונטו' דאתן בניהם לא אתיב דשם אתנות אדא הוא וי"י אומר דבני בניהם לא אתיב משום דלא קתני להו במתני'):

כיון דמעלמא אתי כדור אחר דמי. פ"ה והא דלא אקשי' ליה לרב כיון דאמרת כדור אחר דמי אאחי פסול אתנו לאחי אביו הוה ליה רביעי בראשון משום דקשיא ליה מילתא אחריתי והקשה הר"ר יוסף אחי הר"ף להר"ף דאאחי לא אקשי לרב דאכשר ג' בשני דקאמר אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו ואתנו ואתנו כדור אחר דמי א"כ פסול שלישי בשני ותירץ הר"ף אה"נ דהוה מצי לאקשויי הכי אלא משום דאקשי ליה מילתא אחריתי לא איכא אדעתיה דהכי נמי תירץ בשיטת הקונטרס: **רב** דאמר בר' אלעזר. אומר ר"ת דכן הלכה דשלישי בראשון פסול כדמוכח בפ' יש נוחלין (ב"ב ד' קנח: ושם) דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה שלישי בשני כשר ומשמע הא בראשון פסול ואמר התם ה) דהכי הלכתא וירושלמי נמי אמרי' משה מהו להעיד באשת פנחס ואמר ר' יוחנן כשר ומדנקט אשת פנחס משמע דלפנחס לא יעיד דהוה שלישי בראשון והא דלא אמרינן אשה כבעלה כי הכא באשת מורגו משום דהתם איתפלג דרא:

גיסו

נא א מי' פ"כ מהל' עדות הלכה ח סמג עשין מ [טוש"מ מי' לח]:

נב ב מי' שם פכ"ח הלכה ז [טור שם וטוש"ע מ"מ סי' קמה סעי' הן]:

נג ג ד מי' פי"ג מהל' עדות הלכה טו סמג לאוין רטו טוש"ע מ"מ סימן לג סעיף יוד:

נד ה ו ז ח מי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:

תורה אור השלם

1. לא יומתו אבות על בָּנִים וּבָנִים לא יומתו עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ: דברים כד טז
2. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כְּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כד כב

רבינו חננאל (המשך)

ונביאים בנו ועשר חתנו לא יעידו לי. אף אני יעקב וראובן בני ושכם חתני לא נעיד לו ואקשינן אמאי והא ראובן שלישי הוא כי הוא בן יעקב בן יצחק וישמעאל דהוא ראשון שהוא ויצחק אחים והן ראשונים וראובן לישמעאל יבא שלישי בראשון ולא שנינו במשנתנו שהן פסולין אלא הן ובניהן שני בראשון ושני בשני שלישי בראשון לא תנן שהוא פסול. ושקלינן וטרינן ודברים פשוטין הן. ואסיקנא רב במשנת ר' אלעזר אמר דתניא ר' אלעזר אומר כשם שאחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כו'. ואקשינן והא רב אכשר שלישי בשני. ופרקי' רב סבר לה כוותיה בהא דתני אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו ופליג עליה בחדא דרב סבר שלישי בשני כשר וכך הלכה ור' אלעזר אומר כך בן אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כלומר שלישי בשני פסול ולית הלכתא כוותיה מאי טעמא דרב דייק וכנים כלומר ובנים שהבנים בלבד פסולין כמו אבותם ולמעלה מהן כשר דדייק ר' ור' אלעזר אמר מדלא כתיבי לא יומתו אבות על פי בנים אלא ובנים שמעינן מינה כי בנים כאבות מה אבות הן ובניהן פסולין אף בניהן הן ובניהן פסולין זה דור שלישי. אמר ר"נ אחי חמותי לא יעיד לי ובן אחי חמותי ובן אחות חמותי לא יעיד לי. פי' אחי חמותי הוא חתן בעל אחותי בן אחי חמותי הוא חתן בעל אחות אביו בן אחות חמותו הוא חתן בעל אחות אמו וזהו ששנינו בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו הן ובניהן וחתניהן (ובן) אחי חמיו בן אחי חמיו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן אחי אביו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן

גיסו לבדו וכ"ש חורגו. אינס שויס דחורגו לבדו למעוטי בנו וחתנו וגיסו לבדו לא למעוטי בנו דהא ברייתא ר' יוסי היא אלמא תשיב בעל אחות אמו והיינו בן גיסו ולא אתא למעוטי אלא מתנו כדפי' הקונטרס ומדמסקי' הלכה כר' יוסי דגיסו לבדו למעוטי מתנו ים לדקדק כ"ש שנים הנשואים שמי בנות אחיות או בנות שני אחים כדכתיב: **והא** מודו רבי אלעזר במזויף מתוכו. מדמהדר ליה אביי הכי משמע דס"ל כרבי אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי אלמא קסבר אביי כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה דהכי מ"ר אלעזר בסוף מי שהיה נשוי (כתובות דף לד: ושם) ותימה הא אביי הוא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יג. ושם) עדיו בחתומיו זכין לו וי"ל דהכיא דכתב לאחר מיירי בב' שטרות היוצאים ביום אחד שזמנם שוה דכיון דלא מוכח מתוך השטר איזה קדם לא שייך למימר עדיו בחתומיו זכין לו ואזלינן בתר מסירה אבל היכא דמתוך השטר מוכח איזהו קדם עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו נמסר לנסוף[ט]: דברי

גוילי בעו מיניה מהו שיעיד אדם באשת חורגו [ט]בסורא אמרי [א]בעל כאשתו בפומבדיתא אמרי [ב]אשה כבעלה דאמר רב הונא אמר רב [ג](נחמן) מניין שהאשה כבעלה דכתיב [ד]ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא והלא אשת דודו היא מכלל דאשה כבעלה: ובעל אמו הוא ובנו וחתנו: בנו היינו אחיו אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לאחי האח רב חסדא [ה]אכשר באחי האח אמרו ליה לא שמיע לך הא דר' ירמיה אמר להו לא [ו]שמיע לי כלומר לא סבירא לי אי הכי היינו אחיו תנא אחיו מן האב וקתני אחיו מן האם אמר רב חסדא [ז]אבי חתן ואבי כלה מעידין זה ע"ז ולא דמו להדדי אלא כי [ח]אכלא לדנא אמר רבה בר בר חנה מעיד אדם לאשתו ארוסה אמר רבינא לא אמרן אלא לאפוקי מינה אבל לעיולי לה לא מהימן ולא היא [ט]לא שנא לאפוקי ולא שנא לעיולי לא מהימן מאי דעתיך כדאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא [י]אשתו [יא]ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו [יב]מתה אינו יורשה [יג]מת הוא גובה כתובתה התם בשארו תלה רחמנא אכתי לאו שארו היא הכא משום איקרובי דעתא הוא והא איקרבא דעתיה לגבה: חורגו לבדו: ת"ר [יד]חורגו לבדו רבי יוסי אומר גיסו ותניא איתך גיסו לבדו ר' יהודה אומר חורגו מאי קאמר אילימא הכי קאמר חורגו לבדו והוא הדין לגיסו ואתא ר' יוסי למימר גיסו לבדו והוא הדין לחורגו אלא מתני' דקתני גיסו הוא ובנו וחתנו מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי ואלא הכי קאמר חורגו לבדו אבל גיסו הוא ובנו וחתנו ואתא ר' יוסי למימר גיסו לבדו אבל חורגו הוא ובנו וחתנו ואלא הא דתני ר' חייא שמונה אבות שהן עשרים וארבעה כמאן לא כר' יוסי ולא כר' יהודה אלא הכי קאמר חורגו לבדו אבל גיסו הוא ובנו וחתנו ואתא ר' יוסי למימר גיסו לבדו וכ"ש חורגו ומתני' ר' יהודה ברייתא ר' יוסי אמר רב יהודה אמר שמואל [טו]הלכה כרבי יוסי ההיא מתנתא דהוי חתימי עלה תרי גיסי סבר רב יוסף לאכשורה דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי אמר ליה אביי ממאי דרבי יוסי דמתניתין דמכשר בגיסו דילמא רבי יוסי דברייתא [טז]דפסיל בגיסו לא ס"ד דאמר שמואל כגון אנא ופנחס דהוינן אחי וגיסי אבל גיסי דעלמא שפיר דמי ודילמא כגון אנא ופנחס משום דגיסו קאמר אמר ליה זיל קניה בעדי מסירה כר' אלעזר [יז]והאמר רבי אבא [יח]מודה רבי אלעזר במזויף מתוכו שהוא פסול א"ל זיל לא שבקי לי דאותביניה לך: ר' יהודה אומר כו': א"ר תנחום א"ר טבלא אמר ר' ברונא אמר רב הלכה כרבי יהודה רבא אמר ר"נ אין הלכה כרבי יהודה וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אין הלכה כר' יהודה איכא דמתני לה להא דרבה בר בר חנה אהא את זו דרש רבי יוסי הגלילי [יט]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם [כ]וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא היה בימיו אלא זה שהיה קרוב ונתרחק אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי הגלילי בני חמוה דמר עוקבא

קרובים

וכנו ומתנו [כא](כשרים לגיסו) דלבעל אחות אמו דקתני מתניתין דהוי קרוב וכן גם הוא קרוב לו דהוי ליה בן גיסו לא פליג רבי יוסי עלה ומודה הוא דבן גיסו פסול לו משום דאיהו לדידיה בעל אחות אמו אבל משום קורבה דבן גיסו לא מפסיל ופקא מינה דמתני גיסו כשר וכו': **מאי גיסו דקאמר רבי יוסי אף גיסו.** ומר אמר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי: הכי גרסינן **אלא הכי קאמר חורגו לבדו אבל גיסו הוא וכנו ומתנו ואתא רבי יוסי למימר גיסו לבדו אבל חורגו הוא וכנו ומתנו: אלא הא דתני רבי חייא כו' לא רבי יהודה ולא ר' יוסי.** דלר' יהודה ט' אבות הויין במתני' בר מחורגו וכן לר' יוסי תשעה הויין: **ברייתא ר' יוסי.** אפיק גיסו וחורגו הוי מ' אבות ובנים וחתנים. ואית דמוקמי להאי בן גיסו דקא מכשר ר' יוסי בבן שיש לו לגיסו מאשה אחרת כי היכי דלא לפלוג ר' יוסי אבעל אחות אמו ולא מיתוקמ' שפיר דכל בניהם דמתני' מאותה אשה קאמר ועוד אי מאשה אחרת מכשיר ר' יוסי מכלל דתנא דידן מאשה אחרת נמי פסול משום קרוב ממש קרוב מיקרי לרב חסדא דאכשר בתחי האח דהשתא בן גיסו פסול משום אחי אשתו אחי האחם מיבעיא: **הלכה כר' יוסי.** קס"ד כר' יוסי דמתני' דלא פסול אלא קרוב הראוי לירש וגיסו אינו ראוי ליורשו: **דפסיל בגיסו.** דקתני גיסו לבדו: **לא ס"ד.** דהא בהדיא פריש שמואל לפסולא דגיסו כגון אנא ופנחס שהיה אחיו וגיסו מכלל דגיסו דעלמא כשרין: **משום גיסו.** ושמואל פירושא דגיסו אתא לאשמעי': **א"ל.** למקבל מתנה: **זיל קנייה בעדי מסירה.** אם יש לך עדים אחרים שמסר לך שטר זה בפניהם הבאתם ויעידו ותהיה שלך. דסבר כרבי אלעזר דאמרי' במסכת גיטין (ד' ג:) אפי' לא חתמו בו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם: **במזויף מתוכו.** שחתמו בו עדים פסולים שהוא פסול דבמאי קני ליה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא:

קרובים

גוילי. קלפים: **בשאה חורגו.** על נכסי מלוג שלה בהשפטה עם אדם מן השוק. ובנשי אחר קרובים לא אינשי להו דכיון דבניהם פסולין לו והוה להם פסול אף לנשים לפי שהבנים ראויין לירש את אמן אבל חורגו דבנו כשר מיבעי' לן בנשים: **בעל באשתו.** ואשה כבעלה והרי הוא כאילו חמיה ותנן (דף מז:) חמיו פסול קרוב הוא: **אחי האח.** בן שיש לבעל אמו מאשה אחרת פסול לו מפני שהוא אחי אחיו: **אחי חמן ואחי כלה.** בן ראובן שנשא בת שמעון לא נתקרבו ראובן ושמעון בכך וכשרין להעיד זה לזה בכל עדיות ולא אמרינן בשביל בנו שנתקרב ראובן לשמעון נפסל ראובן לשמעון: **ולא דמו.** ראובן ושמעון להדדי: **אלא כי אכלא לדנא.** כמגופה שאינה דומה לחבית: **לאפוקי מינה.** לחוב לה ולזכות לבעל דינה דקרוב לא הוי כל זמן שלא נשאה. ומיהו לעיולי לה לא מהימן דאדעתא דידיה קעביד: **מאי דעתיך.** דלא משכחת ליה קרוב: **לא אונן.** אם מתה אינו נאסר בקדשים מחמת אנינות: **ואין מטמא לה.** אם (א) כהן הוא. ואית דל"ג אינה מטמאה. וכן היא אינה נאסרת באנינות מיתתו בקדשים ואינה מטמאה אינה מצווה להתעסק בו. ואידי דתניא לא אוננת תנא ולא מיטמאת (ב) ולאו דווקא דנשים דכתובה לא הוזהרו על הטומאה: **גובה כתובתה.** בדכתב לה מן האירוסין מוקמינן לה בנשים אוחזין (ב"מ דף יח.). ואהא דקתני לא מטמא לה קא סמכת ומתרת לאו קרוב הוא: **תפס.** גבי טומאה וירושה: **בשארו תלה רחמנא.** כדכתיב (ויקרא כא) כי אם לשארו הקרוב ואמר מר (יבמות דף כב:) שארו זו אשתו וכן בירושת הבעל לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה[ג] מיכן שהבעל יורש את אשתו בשם נוחלין (ב"ב ד' קט:)[ד]: **גיסו לבדו.** אבל בנו וחתנו כשרים לגיסו ורבי יוסי פליג אמתני' בתרתי חדא דקתני מתני' בגיסו בן וחתן ופליג נמי אבעל אחות אמו דקתני מתני' דהוה קרוב וכן גם הוא קרוב לו דהוי לו בן גיסו פסול הוא לו משום דאיהו לדידיה בעל אחות אמו אבל משום קורבה דבן גיסו לא מיפסיל ופקא מינה דמתני גיסו כשר להעיד לו [ה](והוא הדין לגיסו והיינו דקתני בברייתא בתרייתא ר' יהודה אומר חורגו אף חורגו דמודה נמי בגיסו ואתא ר' יוסי למימר גיסו לבדו והוא הדין לחורגו). זה"ו נוס"ח אמ"ר בפי' ורלה גיסו לבדו ורבי יוסי פליג אמתניתין בחדא דקתני מתני' גיסו

נח א ב מיי' פי"ג מהל' עדות הלכה ו סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סימן לג סעיף ג:

נו ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ז:

נז ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ו:

נח ה מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ט:

נט ו מיי' פ"ב מהלכות אבל הלכה ג סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שנג סעיף ד וסי' שעד סעיף ד טוש"ע אה"ע סי' כה סעיף ה:

ס ז מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם וסי' מז:

סא ח מיי' שם פ"י הלכה יא סמג שם טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ו:

סב ט מיי' פי"ג מהל' עדות הלכה יג סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סימן לג סעיף ח:

סג י כ מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ד וע"ש:

סד ל מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף יז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואין מטמא וכו' כהן הוא וכן היא וכו' על הטומאה ואית דל"ג אינה מטמאה הס"ד כל"ל: (ב) בא"ד ולאו דוקא נשי. ל"ג ובנב"מ דף יח פי' רש"י להדיא דזה קאי אנשי כהונה דאין כופין אותה לטמא לו אע"ג דכתיב לה יטמא תלוה הוא ע"ש: (ג) ד"ה בשארו תלה וכו' בים נוחלין הס"ד ואמ"כ צ"ל ד"ה וה"ה לגיסו והיינו וכו' וה"ה לחורגו הס"ד ואמ"כ צ"ל ד"ה ומאי גיסו דקאמר וכו' עד תשבה הוין הס"ד ואמ"כ צ"ל ד"ה גיסו לבדו וכו' להעיד לו הס"ד ואמ"כ צ"ל זהו נוסח אחר וכו' דאתן גיסו כשר וכו' הס"ד ואמ"כ צ"ל ד"ה אלא חורגו:

רבינו חננאל

אחי אביו בן אחות חמיו וכו': **רב** איקלע למיזבן גרילי בני מיניה מהו שיעיד אדם לאשת חורגו א"ל בסורא אמרי בעל כאשתו. בפומבדי' אמרי אשה כבעלה כלומר עדותו פסולה. מנא לך דכתיב ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא מיכן שהאשה כבעלה. רב נפק למתרי משכון לר' חייא רבה עבר בחד אחר ואשכח ר' יוחנן יתיב מקשי הנינן חורגו לבדו אשת חורגו מהו בעל חורגתו מהו אשה כבעלה הבעל כאשה. ונקמת אשת חורגו כחורגו. והבעל כאשה. רב חסדא בני משה שיהא כשר באשת פנחס ט)

ט) מכאן עד ריש דף כ"ט ע"א חסר בכ"י

מסורת הש"ס

א) [ובר"מ: מ"ל בסוגיא], ב) [בכ"ר"ם ובכת"י ליתא], ג) [עיינינן קב: וש"נ], ד) [בי' הערוך אוכלי פירוש אוכלי כפור החביות שאין בהם דיבוק אלא הנחה בלבד], ה) ב"מ יח. [ע"ש צ"ע] יבמות כט: ע"ש מג: ע"ש כתובות נג. ע"ש ופט: ע"ש, ו) גיטין ד. [ודף י: ב"ב קנ.], ז) ר"ה כה: ע"ש קידושין סו: ע"ש, ח) [במדבר כז:], ט) רש"ל מ"ז, י) ברש"י שבאלפסי ליתא להגי שתי תיבות, כ) הלם כל"ל, ל) [וע"ע תוס' גיטין יח. ד"ה מפנין],

---

תורה אור השלם

1. ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך הוא:
ויקרא יח יד

2. ובאתָ אל הַכֹּהֲנִים הַלֵּוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: דברים יז ט

מוסף רש"י

כי אכלא. כיסוי (בכורות מג.) לא אונן. אין אנינות חל עליו לאיסור אכילת קדשים (ב"מ יח.). ולא מטמא לה. אם כהן הוא. דכתיב בי אם לשארו, והיינו אשתו, והא לאו שארו הוא דלא כתו עדיין לידי קירוב בשר (שם). וכן היא אינה אוננת. לחיות אסורה בקדשים (יבמות כט.). ולא מטמאה לו. לאו משום כהונה קאתר, דאין בכהנת מיוחדות על הטומאה, דכתיב בני אהרן, אלא אינה זקוקה לטמא לו, לא בכהנת ולא ישראלית, אמנם להתעסק בקבורה מתי מצוה כאמורים בפרקה, דכתיב לה יטמא, ואמיא לה יטמא אלוה כתו ואם לא רצה מטמאין אותו על כרחו, ומעשה ביוסף הכהן כו' (מו"ק ב"מ יח. וכע"ז: כתובות נג. פט.) אינה לריכה להתעסק בו, ולאו דוקא ולא מטמאה, דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה, אלא אחיה דינקט לא אוננת, דאשטרוך ליה, נקט ולא מטמאה, דבעי למיתני תרתי בדידה ובדידיה, כך אמעתי, ולי נראה ולא מטמאה כגון בתולה, שישראלים מוזהרים על הטומאה מינגלתם לא תגעו (יבמות כט.). מתה אינו יורשה. נדוניית בית אביה, דלא תקון ירושת הבעל עד שתכנס לחופה או שתמסר לשליחים (כתובות נג.) דגבי ירושת הבעל שארו כתיב, לשארו הקרוב אליו ממשפחתו יורש אותה, ממלאן שהבעל יורש את אשתו (שם פט.) והא לאו שארו הוא (ב"מ יח.). מת הוא. בחייה, גובה כתובתה. מנה מאתים ותוספת אם כתב לה (כתובות נג.) ובדכתב לה מן האירוסין מיתוקמא (יבמות כט.).

קרובים ונתרחקו הוו. שמתה אחותם אשת מר עוקבא: נקבא דקירא אידבקי בבו. נקב של שעוה נדבקתי בכם בתמיה. כלומר איני דבוק בכם כלל אלא אתון לא ליתיתון דינא: **מיום ראשון ואילך.** בטלה שושביות וכשר להעיד: **והוא לא אויב לו יעידנו.** דהאי והוא אעד קאי דמעיד שהוא חייב גלות והעד לא אויב לו לרוצח דאי כרוצח הא כתיב (דברים ד) והוא לא שונא לו וקראי אחריני טוענא: **ולא מבקש רעתו ידיענו.** דסמיך ליה ושפטו העדה וקאמר ר' יהודה דהאי לא מבקש רעתו אשופטים קאי. ולשון זה מצאתי בברייתא דסיפרי ולא בסיפרי שלנו והוא לא אויב לו העד ולא מבקש רעתו השופט: **חד לדיין.** דבדיין מודו רבנן דשונא לא יהון דלא מצי חזי ליה זכותא: **ואידך.** לפסול בדין אחד שני דיינין שונאין זה את זה: **מתני' מאיימין עליהם.** מפרש בגמרא: **הוא אמר לי.** הלוה אמר לי: **לא אמר כלום.** דעניך איניש דאמר פלוני נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: **הודה לו.** שהיו שניהם בפנינו להודות נתכוון להיות לו עדים בדבר: **שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי.** (שמות כג) אחרי רבים להטות: **אפילו שנים מחייבין אין יודע יוסיפו הדיינין.** ואע"ג דאי הוה פליג עלייהו הוי בטל במיעוטא כי אמר איני יודע הוי כמי שלא יש בדין ונמצא הדין בשנים ואנן תלתא בעינן: **מכניסין אותן.** לבעלי דינין. ובגמרא [ג.] פריך הא לא אפקינהו: **גמ' היכי א"ל.** לעדים כשמאיימין עליהם: **נשיאים ורוח וגשם וגו'.** בשביל שמהבל נמתת שקר דהייגו מעידי שקר גשמים נעצרים ואפילו כשהשמים מתקשרים בעבים ורוח להוריד גשמים אין הגשם בא: **אמר רבא.** מאי איכפת להו אם לא ירדו גשמים אחרי בלבם משל הדיוט שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא חליף על פתח מי שיודע אומנות ובעל מלאכה לא עבר הרעב: **מפץ וחרב וגו' איש עונה וגו'.** בעון עדות שקר דבר בא ויתיירלו שלא יאמרו: **אאוגרייהו זילי.** השוכרים אותם מבזיה אותם וקלים הם בעיניו: **והושיבו שנים אנשים בני בליעל.** גבי נבות היזרעאלי כתיב שיועצי המלך היו יועצים לשוכרם והיו קורין אותם בני בליעל: **כפנינו.** משמע שעשאוהו עדים(ה): **פטור.** ואע"פ ששמעו עדים אתמול שהודה לו הומיל ולא אמר אתם עדיי: **משטה אני בך.** שוחק הייתי בך בשביל שהיית שואלני מה שלא היה: **הכמין.** הכניע כמו ואדע לו (דברים יט) ויכמון ליה: **ואין טוענין למסית.** המסית חביריו לעבודת כוכבים אין טוענין אותו ב"ד בשביל טענת זכות אלא אם כן טוענה הוא: **ואם לא טען.** משטה הייתי בך כשהודיתי אלא אמר לא אתן לך הבא עדים שהלוית לי אין טוענין בשביל אלא אומרין לו אחרי שהודיתה לך שלם: **וכדיני נפשות.** אם יש טענת זכות והוא אינו יודע לטעון טוענין לו: **לפי שלא טען.** הנחש לא טען הקב"ה בשבילו: **ולא תגעו בו.** הקב"ה לא הזהירם על הנגיעה ומתוך תוספת גירעו שהחף הנחש את חוה על האילן עד שנגעה בו אמר לה רמי שאין מיתה על הנגיעה אף על האכילה לא תמותי: **אמתים.** דל אל"ף מהכא קרי ביה ע"מתים הוי שתי מאות אמה. כל אותיות שבתורה הברתם ככתיבתם כמו ועשית ואמרת כאלו כתובה בה"א וכן אתה חסר כמו אותה[ד] אלא: **עשתי עשרה.** דל עי"ן מהכא הוו להו שתים עשרה: לא

דברי הרב ודברי התלמיד. וא"ת אם כן כל מסית יפטר עצמו באותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נצטוה שלא להסית ולא טענם אלא לפי שבאת תקלה על ידו אבל מסית שנצטוה שלא להסית נמצא כשמסית עובר:

קרובים ונתרחקו הוו אתו לקמיה לדינא אמר להו פסילנא לכו לדינא אמרו ליה מאי דעתיך כר' יהודה אנן [ו]מייתינן איגרתא ממערבא דאין הלכה כרבי יהודה אמר להו אטו בקבא דקירא אידבקנא בכו דלא קאמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתיתו דינא: אוהב זה שושבינו וכו': וכמה אמר ר' אבא אמר רבי ירמיה אמר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר כו': ת"ר [1]והוא לא אויב לו יעידנו [2]ולא מבקש רעתו ידיענו אשכחן שונא אוהב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אוהב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ולא טובתו ידיענו מידי אוהב כתיב אלא סברא הוא אויב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אוהב נמי מקרבא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעתו מאי דרשי ביה חד [3]לדיין אידך כדתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו [4]מכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין בדין כאחד: **מתני'** [5]כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומוציאין [6]את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה [7]אם אמר הוא אמר [8]לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום [9]עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז [10]ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוונין נושאין ונותנין בדבר [11]שנים [12]אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי [13]אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין [14]גמרו את הדבר היו מכניסין אותן [15]הגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב [16]ומניין [17]לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי על זה נאמר [18](2לא תלך רכיל בעמך ואומר) [א] [3]הולך רכיל מגלה סוד: **גמ'** היכי אמרי' להו אמר רב יהודה [19]הכי אמרינן להו [4]נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר [20](ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא אמרינן להו [5]מפץ [21] וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר [22](ליה) רב אשי יכלי למימר שב שני [23]הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא [24]אמרינן להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב [25]והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו' עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז: מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב [26]צריך שיאמר אתם עדיי איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [27] (בּמנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משטה אני בך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ולא עוד אלא [28]אפילו הכמין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין למחר אמר לו תניהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני [29]אם לא טען אין טוענין לו [30]ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו [31]ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמיע לי שאני מסית [32]דרחמנא אמר [33]לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר דברי [34]הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שנאמר [35]אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מהכא [36]אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר [37]עשתי עשרה יריעות אמר אביי לא שנו אלא דאמר משטה אני בך אבל אמר לא

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ז:
סו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:
סז ג מיי' פי"ז מהלכות עדות הלכה כ סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ח:
סח ד מיי' פ"ו מהל' טוען ונטען הל' ח ופי"ז מהל' עדות הל"ד) טוש"ע ח"מ סימן פח סעיף ח:
סט ה מיי' פי"ז מהל' עדות הלכה כ סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ט:
ע ו מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הל' כ סמג עשין לח טוש"ע ח"מ סימן יח סעיף ח:
עא ז ח מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ז ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' יט סעיף ח:
עב ט י כ מיי' פי"ז מהל' עדות הל' כ סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ז:
עג ל מיי' שם הלכה ח [והל' ד] טוש"ע שם סי' פח ס"ז:
עד מ מיי' פ"ו מהלכות טוען ונטען הל' ו סמג עשין לה טוש"ע שם ס"ח:
עה נ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יא:
עו ס מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:
עז ע (מיי' פ"י מהלכות סנהדרין הלכה ח):
עח פ מיי' פי"ח שם הלכה ה:

מוסף רש"י

הוא אמר לי שאני חייב לו. אבל לא בפני התובע אמר כן, לא הוא הולאה (לקמן לז:). איש פלוני אמר לי. שזה חייב לזה, שהוא לוה בהלואה, הייגו עד מפי עד (שם). ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה התם ואיתמכה דתרי הוא דהוי ואנן בעינן מעיקרא תלתא, דאי נמי גמר דינא בתרי דהוי ריבא שפיר דמי (לעיל ה:).

רבינו חננאל

כל המוסיף גורע עשתי עשרה אוסיף ע' ופחת אמה:

מסורת הש"ס

א) [נ"ב מא: שבועות מח:], ב) [גי' ירו' וכ"ף ורא"ש אומן], ג) [לקמן לז:], ד) [עיין לקמן לז: גרסת רש"י אם אמר הוא אמר לנו וכו' אים פלוני אמר לנו וכו' ע"ש פירושו משום דהוי עד מפי עדן], ה) [לעיל ג:], ו) [לעיל ה:], ז) [לקמן מב:], ח) [נ"ק לט: ע"ש], ט) [נ"א ל"ג ועי' תוי"ט], י) [מלא ליה ליתא בשאלתות פ' יתרו סי' נה. וכן מוכח בקידושין עב: ביום שמת רב יהודה מולד רבא], כ) בקבא מפיק, ל) יבמות קיד:, מ) [נ"ק ובגר"א איתא ונרא שיאמר אתם עדין], נ) [לקמן לז: וקידושין לג:], ס) קידושין מב: [מלה יד: [תמוהה כה. נ"ק נה:], ע) [נ"ל מאתים], פ) בע"י: וכן אתם חסר כמו אותם.

תורה אור השלם

1. אוֹ בִכֹּל אֲבַן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וִיפֹּל עָלָיו וָמֵת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ: במדבר לה כג
2. לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
3. הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֵּה דָבָר: משלי יא יג
4. נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר: משלי כה יד
5. מַפִּיץ וְחֶרֶב וְחֵץ שָׁנוּן אִישׁ עָנֶה בְרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר: משלי כה יח
6. וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל נֶגְדּוֹ וְיָעִדֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ אֱלֹהִים וּמֶלֶךְ וְהוֹצִיאֻהוּ וְסָקְלֻהוּ וָיָמֹת: מלכים א כא י
7. לֹא תַאֲבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוּס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו: דברים יג ט
8. וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן: בראשית ג ג
9. וַעֲשׂוּ אֲרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: שמות כה י
10. וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן עֶשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה תַּעֲשֶׂה אֹתָם: שמות כו ז

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה כפנינו וכו' עדים מדלא קתני שמענו שהודה לו הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך לכיל מגלה סוד) תפ"מ: